

Õiguskantsler

Varro Vooglaid
varro.vooglaid@riigikogu.ee

Teie 29.01.2026 nr

Meie 13.02.2026 nr 6-1/260301/2601306

Kinnipidamisest ja vahistamisest lähedastele teatamise edasilükkamine

Austatud härra Vooglaid

Pöördusite õiguskantsleri poole, sest Teie hinnangul peaks [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 21 lõikes 1 sätestatud garantiisid arvestades olema kriminaalmenetluse seadustikus ajaliselt määratud, kui pikaks ajaks tohib kinnipeetu jätta ilma võimalusest teavitada oma lähedasi enda kinnipidamisest või vahistamisest. Peate küsitavaks, kas karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) muutmise seaduse (695 SE) ning muudatuste tulemusel 1. jaanuaril 2026 jõustunud KrMS-i sätted on kooskõlas põhiseadusega.

Täna pöördumise ja olulise küsimuse eest. Õiguskantsler Ülle Madise volitusel edastan tema seisukoha.

Leian, et [kriminaalmenetluse seadustiku](#) sätted (täpsemalt [KrMS](#) § 133 lg 2; § 217 lg 10 neljas lause), mis võimaldavad piirata vahistatu ja kahtlustatavana kinni peetud inimese võimalusi vahistamisest või kinnipidamisest lähedastele teada anda seni, kuni see on kriminaalmenetluse olulise kahjustamise eesmärgil vältimatult vajalik, on siiski põhiseadusega kooskõlas. 1. jaanuaril 2026 jõustunud seadusemuudatustega on viidatud normide sõnastust põhiõiguste kaitset silmas pidades pigem parandatud. Muuhulgas kaotati varasem (põhiseadusevastase) tõlgenduse võimalus, et teatamise piirang võib olla tähtajatu.

Normi tuleb tõlgendada nii, et võimalus teatada lähedastele vahistamisest või kinnipidamisest tuleb anda otsekohe või esimesel võimalusel, kui teatamine enam ei kahjusta kriminaalmenetluse huve (näiteks ei sea ohtu võimalike kuriteokaaslaste tabamist või tõendite kogumist). Lähedastele teatamise edasilükkamise põhjendatust tuleb hinnata igal konkreetsel juhul eraldi. Nii oleks see ka siis, kui Riigikogu oleks otsustanud seada ajalise piiri, nt kasutades konstruktsiooni „kuni see on kriminaalmenetluse olulise kahjustamise eesmärgil vältimatult vajalik, kuid mitte kauem kui ...“. Sellisel juhul seisneks kuritarvituse oht selles, et Riigikogu lubatud aja vältel ei lubataks lähedastele teatada ka siis, kui vajadus sellise piirangu järele on tegelikult ära langenud.

Üksikasjalikumad põhjendused.

[Põhiseaduse](#) § 21 lõike 1 kolmas lause võimaldab seaduses sätestatud juhtudel ja korras piirata kahtlustatavale antud õigust teatada lähedastele enda kinnipidamisest. Seda saab teha üksnes kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamise huvides.

[KrMS](#) § 133 lõike 2 uue sõnastuse kohaselt võib vahistamisest teatamisega viivitada, kui see on vältimatult vajalik, et ära hoida kriminaalmenetluse olulist kahjustamist. Kuni 31.12.2025 kehtis

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

sama piirang järgmises sõnastuses: „Vahistamisest teatamisega võib viivitada kuriteo tõkestamise või kriminaalmenetluses tõe selgitamise huvides.“

KrMS § 217 lõike 10 alusel antakse kahtlustatavana kinnipeetule võimalus teatada enda kinnipidamisest vähemalt ühele oma lähedasele, teate saab edasi anda menetleja kaudu. Alaealise kinnipidamisest tuleb viivitamata teavitada tema seaduslikku esindajat, välja arvatud juhul, kui see ei ole alaealise huvides. Kui alaealise seaduslikku esindajat ei saa teavitada, tuleb teavitada kohaliku omavalitsuse asutust. Kinnipidamisest teatamise võimaldamise või alaealise kinnipidamisest teavitamise võib prokuratuuri loal ajutiselt edasi lükata, kui see on vältimatult vajalik, et ära hoida kriminaalmenetluse olulist kahjustamist.

Väärrib märkimist, et seaduse varasemas redaktsioonis (mis kehtis kuni 31.12.2025) oli KrMS § 217 lõike 10 neljas lause sõnastatud praegusega võrreldes palju üldsõnalisemalt: „Kui teavitamine kahjustaks kriminaalmenetlust, võib teatamise võimaldamisest või alaealise kinnipidamisest teavitamisest prokuratuuri loal keelduda.“ Selliselt sõnastatud piirang jättis ruumi ka tõlgendusele, et teatamise võimaldamisest keeldumine võib olla tähtajatu.

Märgitud piiranguga püütakse vältida olukorda, kus lähedaste kohene teavitamine võib tekitada olulist kahju kriminaalmenetlusele. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse (695 SE) [seletuskirjas](#) on öeldud, et kriminaalmenetlusele võib kahju tekkida siis, kui kahtlustatava kinnipidamisest saavad teada tema kaasosalised. Sellisel juhul võivad teiste kahtlustatavate tabamiseks või tõendite kogumiseks vajalikud menetlustoimingud nurjuda. Ette on tulnud seda, et kahtlustatava pereliikmed teavad uuritavast kuriteost või on ka ise sellega seotud, mistõttu võivad nad oma lähedase kinnipidamisest aegsasti teada saades näiteks tõendeid hävitada või ütlusi omavahel kooskõlastada.

Seaduses ei ole määratud konkreetset aega, kui kaua tohib kahtlustatava kinnipidamisest või vahistamisest tema lähedastele teatamata jätta. Seda ei nõua ka põhiseadus. Ajalise piiri puudumine ei tähenda aga seda, et teavitamise edasilükkamine on näiteks menetleja suvaotsus. Teavitamise edasilükkamine peab olema ajutine, vältimatult vajalik ja selleks peab olema prokuratuuri luba.

Lähedaste teavitamist saab edasi lükata üksnes nii kaua, kuni see on kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks mõõdapääsamatult vajalik. Teavitamise edasilükkamine on erandlik meede, mida kasutatakse harva. Üldjuhul teatatakse inimestele nende lähedase kinnipidamisest kiiresti, sageli juba kinnipidamise hetkel (kui see toimub kahtlustatava kodus või töökohas) või mõne muu toiminguga (nt läbiotsimise) käigus.

Igasugune riigivõimu tegevus, millega kaasneb inimeselt vabaduse võtmine, väärrib põhiõiguste kaitse seisukohalt teravdatud tähelepanu. Ei saa välistada võimalust, et tulevikus tekib mõne konkreetse juhtumi ja/või rikkumiskahtluse korral vajadus ka lähedaste teavitamise edasilükkamisega seotud asjaolusid uuesti põhjalikumalt analüüsida.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Odyn Vosman 693 8405 Odyn.Vosman@oiguskantsler.ee